

**«ТҰРАҚТЫ ДАМУ МАҚСАТЫНДА ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ЖУРНАЛИСТИКАНЫ ОҚЫТУ МОДЕЛЬДЕРІ» (MTIJ)
IV Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның
МАТЕРИАЛДАРЫ**
Алматы, Қазақстан, 8 сәуір, 2019 жыл

МАТЕРИАЛЫ
IV Международной научно-практической конференции
**«МОДЕЛИ ОБУЧЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ЖУРНАЛИСТИКЕ
В ЦЕЛЯХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ» (MTIJ)**
Алматы, Казахстан, 8 апреля 2019 года

MATERIALS
IV International Scientific and Practical Conference
**«MODELS OF TEACHING INTERNATIONAL JOURNALISM
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT» (MTIJ)**
Almaty, Kazakhstan, April 8, 2019

«ТҰРАҚТЫ ДАМУ МАҚСАТЫНДА ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖУРНАЛИСТИКАНЫ
ОҚЫТУ МОДЕЛЬДЕРІ» (МТІҰ) атты
IV халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан 8 сәуір 2019 жыл

МАТЕРИАЛЫ
IV международной научно-практической конференции
«МОДЕЛИ ОБУЧЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ЖУРНАЛИСТИКЕ
В ЦЕЛЯХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ» (МТІҰ)

Казахстан, г.Алматы 8 апреля 2019 года

MATERIALS
IV Of IV International Scientific and Practical Conference
"MODELS OF TEACHING INTERNATIONAL JOURNALISM
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT" (MTIJ)

Almaty, Kazakhstan 8 April, 2019

Алматы
«Қазақ университеті»
2019

Ғылыми редакторлар:
филол.ғ.д., профессор **Н.Т. Шыңғысова**
филол.ғ.к., доцент **Е.И. Дудинова**
аға оқытушы **Д.Ө. Байгожина**

«Тұрақты даму мақсатында халықаралық журналистиканы оқыту модельдері» (МТІҰ)
атты IV Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. 8 сәуір 2019 жыл.
/Н.Т. Шыңғысованың редакторлығымен. – Алматы: Қазақ университеті, 2019. – 143 б.

ISBN 978-601-04-3938-2

Жинаққа «Тұрақты даму мақсатында халықаралық журналистиканы оқыту модельдері» (МТІҰ) атты IV Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары жарияланды. Бұл ғылыми еңбектер жинағына Қазақстандағы халықаралық журналистиканың ахуалы, халықаралық журналистиканы оқыту модельдері, медиабілім беру, медиасауаттылық, PR және журналистік білім берудің өзекті мәселелері т.б. туралы ғылыми мақалалар енгізілді. Ғылыми жинақта жарық көрген материалдар БАҚ қызметкерлері мен ғалым-зерттеушілерге, PR-мамандарына, журналистерге, оқытушылар мен студенттерге, сондай-ақ көпшілік оқырманға арналған.

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2019

ISBN 978-601-04-3938-2

Үйретуден балаға!

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» 2018ж 10 қаңтар. Алматы, 2018.
2. Байтұрсынов А. Тіл тағылымы. Алматы, 1992.
3. Қазақ тілінің жаңа оқу бағдарламасы негізінде студенттердің коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру. Әдістемелік құрал. Астана, 2014.

ӘЛІМЖАНОВА А.Б.

Журналистика факультетінің PhD докторанты

**МУЛЬТИМЕДИАЛЫҚ ЖУРНАЛИСТИКАДАҒЫ ВИЗУАЛДЫ ҚҰРАЛДАРДЫ ҚОЛДАНУ
ПРИНЦИПТЕРІ**

Ақпараттық технологиялардың дамуы журналистика саласына көп өзгерістер алып келді. Қазнеттің аяққа тұру кезеңдерінде 2005-2015 жылдар аралығында контент сапасыздығы, сайт құрылымының ыңғайсыздығы сынды мәселелер орын алса, өткен жылға қарай оң өзгерістер байқалуда. Белгілі бір салаларды қоспағанда, сайттардың бағытына қарай бірнеше балама, бір-біріне бәсекелес ресурстар пайда болды. Әсіресе, интернет БАҚ пен блог-платформалардың даму қарқындылығы байқалады. Бейнеролик, сурет, графика, аудио т.б. иллюстрацияны қамтитын сайттар тұтынушыға үлкен мөлшердегі ақпаратты жеткізу мүмкіндігіне ие. Еліміздегі сандық медианың өркендеуімен журналистика бағыттары да өзгеріп, веб-редакция қызметтері жолға қойылуда. 2012 жылдан бері енгізіліп келе жатқан сандық медианың нәтижесі БАҚ жұмыстарын ретке келтірді.

Журналистикадағы ақпарат беру әдісі жаңа технологиялардың пайда болуына байланысты өзгеріп отырады. Мысалы, XIX ғасырдың соңында ағайынды Луи және Огюст Люмьерлердің қимылдайтын суретті ойлап табуы ХХІ ғасыр басындағы кинохроника негізін қалады. Италияндық Г. Маркони сымсыз байланысты ашып, ХХІ ғасырдың басындағы радио-журналистикаға жол салды. Ал, Фило Фарнсуорт АҚШ-та электронды телевидение құрылғысын ойлап тапқанда үлкен талқылаулар болған.

Зерттеуші американдық Джон В. Пэвлик өз еңбегінде медиа контенттің өзгеруінде үлкен маңызға ие жаңалық ретінде гиперсілтемелердің пайда болуын атайды. Гиперсілтеме аудиторияға өзге веб-парақшаға өтуге мүмкіндік бергенін айтады. Сол арқылы берілген тақырыпта кеңірек мәлімет алуға болатынын алғаш рет айтқан болатын. Сондай-ақ, гиперсілтеме мультимедиалық контентке жол ашып, пайдаланушылардың медиа процеске қатысуын, аудиториядан интерактивті сауалнама жинау барысын, кері байланысты нығайтқандығын айтты [1, 65].

Мультимедиалық журналистика – бір ақпаратты белгілі бір арнада түрлі пішінде жеткізудің тәсілі. Мысалы, интернеттегі мақала қосымша видео немесе аудио, түрлі иллюстрациялармен, инфографикамен толықтырылса бұл мультимедиа өнімі. Демек, мультимедиалық контент дайындауға арналған құралдардың пайда болуы – мультимедиалық журналистиканың дамуына жол ашты. Бүгінде телеарналар, басылымдардың біразы мультимедиалық веб-редакцияларға ауысуда.

Бүгінде ең қолжетімді мультимедиалық өнім жасаудың тиімді түріне Adobe Flash бағдарламасын алдымен айта аламыз. Қолданылуы өте жеңіл және мультимедиалық контентті аз уақыттың ішінде дайындап, сайт бетінде жариялап, ақпаратты аз уақыт ішінде жаңартуға мүмкіндік беретін бағдарлама. Журналист аудио, видео, фотосурет, мәтінді бір материалда біріктіріп, оны сайт бетіне жібере алады. Осындай бірнеше мультимедиалық контент жасауға пайдалануға болатын құралдарға тоқталып өтейік.

Adobe Spark – веб-жазба, мультимедиалық графика, анимациялық фильм жасауға арналған онлайн құрал. «Adobe Spark» ағылшын тілінен аударғанда «от ұшқыны» деген мағынаны береді. «Adobe Spark» сайтында өз альбомыңыздағы немесе тегін онлайн галереядан қалаған суретті таңдап жазба жазу мүмкіндігі бар.

Live in Five – iOS және Android платформаларында жұмыс істейді. Мобильді құрылғы арқылы тікелей эфир жүргізуге арналған тегін қосымша. Оны Play Market-тен жүктеуге болады. Сондай-ақ, әркім өзінің YouTube арнасынан тікелей эфир жүргізе алады. Көрерменнің хаттарына жауап беріп, бейнероликпен әлеуметтік желіде бөлісуге болады. Ал, видеоролик автоматты түрде YouTube-та сақталады. Бұл онлайн-сабақтар өтуге, журналистер үшін шұғыл ақпарат таратуда таптырмайтын құрал.

Мультимедиа – бұл аудио, видео, фото және мәтін қосып, анимация жасау құралдарын тиімді пайдалану. Сонымен қатар деректерді визуалды құралдар арқылы көрсету мүмкіндіктері. Мысалы, сараптамалық материалға статистикалық мәліметтер, сызба, сурет, графика сынды көрсеткіштер арқылы бейнелеу кіреді. Ондай құралдарды инфографика деп атайды. Инфографика күрделі ақпаратты оқырман назарына ұсынғанда қолданатын тиімді құрал. Яғни, күрделі ақпараттарды жеңіл, әрі тартымды тәсілде ұсыну жолдары. Мысалы, Hohli Builder, Creately, Piktochart, Visual.ly сияқты сервистер көмегімен заманауи дүниелер жасауға болады. Кез келген тақырыпта ақпараттарды жинақтап визуалды ұсыну – бүгінгі күннің талабы. Әлемдік маркетингтік компаниялар мен медиа менеджерлері, веб-сайт шеберлері тиімді тәсілдерді қолданудың артықшылықтарына тоқталады.

Инфографика, визуалды құралдар туралы елімізде пікір білдіріп, зерттеп жүрген жас мамандар баршылық. Олар: Асхат Еркінбай, Назгүл Қожабекова, Ербол Азанбек, Аршат Ораз, Тимур Бектұр, Белла Орынбетова, Нұрлан Жанай т.б. Тек пікір білдіріп қоймай жаңа медиа саласында жастарға бағыт-бағдар беріп жүр. Тәжірбиелі маман ретінде нәтижелі жұмыстар атқаруда.

«Newreporter.org» сайтының редакторы Назгүл Қожабекова «Деректерді визуалдауға арналған алты құрал» мақаласында Tableau, Infogram, ChartBlocks, Datawrapper, Plotly, RAW қосымшалары туралы жан-жақты баяндайды [2].

Онда: «Tableau – бұл үлкен көлемді деректерді визуалдауға арналған корпоративтік құрал. «Infogram» - есеп, карта, сызба, инфографиканы жасауда көмектестің компания. Infogram 2012 жылы негізі қаланды. Ресми сайт бетіндегі деректер бойынша, Infogram пайдаланушылары 4,8 миллионнан астам инфографика мен диаграммаларды құрған», – дейді.

Онлайн диаграмма түрлерін қолдану – журналист жұмысын жинақылыққа үйретіп, оқырман уақытын үнемдейді. Адам визуалды дүниелерді есінде жақсы сақтайтынын ескерсек, бұндай құралдарды аналитикалық материалдарда қолданудың маңызы зор.

TNS Central Asia зерттеуінің нәтижесі бойынша, 2016 жылы Қазақстанның интернет аудиториясы 12-54 жас аралығындағы халықтың 64,8%-ын қамтып, 8,4 млн адамға жеткен.

Computerworld.kz сайтының редакторы Александр Галиев «2016 жыл қортындысы: Қазнет» мақаласын жазды. Онда интернеттің Қазақстандық сегменті 2016 жылды 122 986 домендік атаудан бастағанын айтады. Автор мақаласында осы жылы мобильді интернеттің кең өріс жаюын сөз етеді. Сондай-ақ, сайттардың түр-түрімен көбейіп жатқанына қарамастан қазнеттің әлемдік деңгейден едәуір артта қалып отырғанын ашық айтты. Бүкіләлемдік статистикаға сүйене отырып, Александр Галиев әлем бойынша 100 адамның басына 14 сайт келетіндігін мәлімдеді. Оның санын азайту мақсатында, шартты түрде 50%-ын ғана активті ресурстар қатарына қосып Қазақстан көрсеткіштерімен салыстырды. Елімізде 100 адамның басына 0,5 сайттан келеді,- деген пікірін білдірді [3].

Қорыта айтқанда, әлемдік деңгейге жету үшін сапалы контент мәселесін жолға қою қажет. Ол үшін жаңбырдан кейін жыпырлап шығатын саңырауқұлақтай қаптаған сайттардағы контент сапасын жақсарту маңызды. Бір-бірінен сапырып көшіретін сайттар жұмысын саралап, сараптайтын уақыт келді. Әсіресе, мемлекет есебінен қаржыланатын БАҚ сайттарында тіл тазалығы сақталып, мультимедиалық құралдарды дамыту керек. Ол үшін мультимедиа мамандарын арнайы дайындап, жаңа технологияларды оқытып, оны өндірісте қолдану қажеттілігін арттыру қажет. Сонда ғана әлеуметтік желіде сарылып күнін өткізген оқырман тартымды мультимедиалық БАҚ-қа назарын аударады. Мультимедиалық журналистика қарқынды дамымайынша, халық әлеуметтік желінің құрбаны бола бермек. Сондықтан әлемдік тәжірбиеге сүйене отырып, өзімізге қажеттісін ала отырып, мультимедиалық журналистиканы сала-сала бойынша дамытқан тиімді, әрі нәтижелі болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Конвергентная журналистика» Е.А.Баранова /Издательство «Юрайт» ,М., 2015
2. <http://www.newreporter.org>
3. <http://www.computerworld.kz/articlekz/11274/>

МАЗМҰНЫ

Карпов С. Коммуникация и информация в Центральной Азии 2018-2019.....	3
Абазов Р. Образование в интересах устойчивого развития и ИКТ: на примере коммуникации для ЦУР в КазНУ имени аль-Фараби.....	5
Хазбиевич С. Цивилизационный выбор народа.....	8
Медеубекұлы С. Салалық баспасөздің алғашқы қарлығашы.....	13
Shyngyssova N.T., Osanova Zh.O. Optimization of the advertising campaign “Smart city” based on media planning.....	18
Базарбаева Т.А. Перспективы урбанизации в Казахстане в контексте устойчивого развития городов	24
Ахметова Л.С. Медиаобразование в Казахстане: современный период.....	28
Дудинова Е.И., Рожков А.В. Гендерно-сбалансированный подход в медийном пространстве Казахстана	30
Бекболатұлы Ж. Халықаралық журналистика тәжірибесі хақында	37
Тербергенова А.А. Kazakhstan PR-trends: modern system of domestic broadcasting methods	40
Әбжанов Қ. Әлемдік проблемалар және ғылым.....	41
Губашева Д.Т. Профессиональный имидж специалиста в сфере PR.....	44
Mussayeva V.A. United Nations sphere of education: the publication on Kazakhstan Mass Media.....	49
Шамахайұлы Қ. Баспасөз бостандығы – демократияның басты құндылығының бірі.....	53
Иманалиев Ж.О., Болатова Г.Ж. АҚШ-дағы «Нью-Йорк таймс» газетінің даму тенденциялары.....	59
Nurzhanova S.S., Tyumonbaev A.R., Zykov N.A., Alim A., Saduakasov A. Turning the US broadcasting nationality. Transformation of international broadcasting United States.....	61
Нода Л.П., Рожков А.В. Массовые коммуникации и трансформация общества	63
Мамырова К.С. Жарнаманың ұлттық санаға ықпалы.....	66
Әшірбаев Б.Т., Әшірбаева Г.С. Азаматтық журналистика және сөз бостандығы.....	68
Sultanbaeva E.S, Saduakasov A.A., Ongarbayeva M.S., Tuleubayeva B.B. Interaction of media culture with the public consciousness in the process of globalization	71
Мухамедиева Н.Б., Кутпанбаева Ж.Б. Мемлекеттік дағдарысқа қарсы және құрылымдық жанарулардың бес бағыты және қоғаммен байланыс	75
Тербергенова А.А. Journalism and media: modern aspects of interaction.....	77
Ongarbayeva M., Sultanbaeva E.S., Saduakasov A.A. Modern trend in the development of mass communication: information society and ways of development.....	79
Кутпанбаева Ж.Б., Мухамедиева Н.Б. Массовая культура в общественном сознании.....	82
Қудабай А.А. Культурно-средовая компонента современных коммуникаций.....	86
Тахан С.Ш., Угрюмова Б.Б. Особенности PR-воздействия на объект в ходе политических кампаний в Казахстане.....	90
Алтынбек А.С., Тапанова С.Е. Жылқыбай Жағыпарұлының «Арқа ажары» газетіндегі журналистік қызметі.....	92
Есенбекова Ұ.М., Қошанова К.А. Мемлекет пен қоғамның дамуындағы саяси коммуникациялар.....	94
Төлешева Г. Латын Қарпі – маңызды мәселе.....	97
Рахымбаева А.Т. Ағылшын топ студенттерін оқытуда қолданатын әдістер.....	99
Әлімжанова А.Б. Мультимедиалық журналистикадағы визуалды құралдарды қолдану принциптері ..	101
Тілепберген А. Латын әлібине көшудегі фольклорлық мұраларға қатысты кейбір мәселелер	103
Калдыбекова А.Д. Жаңа медиа ғасырындағы жаңа медиа сауаттылық.....	106
Рахмет К. Журналист мамандарын дайындауда – мультимедиалық технологиялардың маңызы	109
Балғабеков А. «Хабар» теледидарындағы жастар бағдарламалары.....	111
Адилбекова А.А. Қазақстанда өткен ең ауқымды халықаралық жарыстардағы баспасөз және PR қызметі.....	113
Құдайбергенова А. Дін тақырыбының БАҚ-та жариялануының өзекті мәселелері.....	116
Джакупбаева Г. Журналистикадағы виртуалды шындық және оның кәсіби қолданылу мүмкіндіктері	117
Дауылбай М. Сложности на пути развития журналистики данных: казахстанский опыт	119
Маемерова Б. Қазақстанның экожүйесінің БАҚ-тағы жариялануы.....	122
Шакенова А.М. Имидж мәселесі және банк қызметі.....	125
Слямова А. Таяу Шығыстағы дағдарыс: әлемдік БАҚ-тың көзімен.....	128
Абдунасыр Ж. Тұрақты дамудағы БАҚ рөлі	130
Қоңырбаева С.С., Құттыбек А.Қ. Студент-жастарға жыныстық тәрбие берудің гендердік аспектілері.....	134
Байбатырова М.Р. Білім беру жағдайында оқушылардың бойында құндылық бағдарды қалыптастырудың мәні.....	138

Ғылыми басылым

«ТҰРАҚТЫ ДАМУ МАҚСАТЫНДА ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ЖУРНАЛИСТИКАНЫ
ОҚЫТУ МОДЕЛЬДЕРІ» (МТІҰ) атты
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 8 сәуір, 2019 жыл

ИБ № 12685

Басуға 03.04.2019 жылы қол қойылды. Формат 60x84 ¹/₁₆.

Көлемі 8,1 б. т. Тапсырыс № 1717. Таралымы 30 дана.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.

Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.